

Європейські вибори та про що корисно знати українцю

Мова піде про вибори до Європейського парламенту, до якого кожні 5 років громадяни 27 країн Європейського Союзу - обирають своїх представників. Зазвичай, українські ЗМІ розповідають співгромадянам про "вигідні" й недружні до України політичні сили та об'єднання (групи), які діють в рамках Європарламенту, саме через призму підтримки України в боротьбі проти російської агресії. Натомість, країні та її громадянам, які записали до своєї Конституції, чи не найголовнішу свою мету: ЄС та НАТО - варто знати більше.

Що таке Європейський парламент

Європарламент - один з основних органів ЄС та є наднаціональною інституцією, яка представляє інтереси близько 500 мільйонів громадян держав-учасниць. Однак, до 1962 року ця інституція була відома, як європейська Парламентська Асамблея, яка в свою чергу була правонаступницею Загальної Асамблеї Європейського об'єднання вугілля і сталі (ЄОВС), яка була заснована в 1952 році. При цьому, представники Асамблеї не обирались населенням, а призначались від держав-учасниць.

Цікаво, що в офіційних документах Співтовариств назва Європейський Парламент почала вживатись значно пізніше, після набрання чинності Єдиного європейського акта з 1 липня 1987 року. Перші ж прямі вибори відбулися лише в 1979 році.

Так, I-й термін ЄП (1979-1984) формували депутати з 9 держав-членів ЄС: Бельгії, Великобританії, Данії, Ірландії, Італії, Люксембургу, Нідерландів, Німеччини й Франції.

II-й термін ЄП (1984-1989) - формували депутати з 9 вищенаведених країн, до яких в 1981 році додалась Греція.

III-й термін ЄП (1989-1994), коли до вже згадуваних країн, в 1986 році додалися Іспанія та Португалія.

IV-й термін ЄП (1994-1999) – голосували всі 12 країн.

V-й термін ЄП (1999-2004), де у виборах взяли участь 12 країн, до яких в 1995 році долучилися: Австрія, Швеція та Фінляндія.

VI-й термін ЄП (2004-2009), формували депутати вже 25 країн, коли в 2004 році додалися: Польща, Угорщина, Словенія, Словаччина, Чехія, Естонія, Латвія, Литва, Кіпр та Мальта.

VII-й термін ЄП (2009-2014), до 25 країн-учасниць, в 2007 році додалися Болгарія та Румунія.

Зараз добігає кінця VIII-й термін ЄП (2014-2019), в якому обирали представників зі всіх 27 країн членів Європейського Союзу (місце Великої Британії зайняла Хорватія).

Європейський парламент (англ. European Parliament) розташований у французькому місті Страсбург, де проводяться щорічні сесії, та в бельгійському Брюсселі, де проводяться засідання парламентських комітетів. У переважній більшості випадків ЄП разом із Радою ЄС ухвалює закони Європейського Союзу. Разом з тим, Європарламент не має права законодавчої ініціативи, яка залишається пріоритетом національних парламентів, хоч і відіграє роль у процесі ухвалення законодавчих резолюцій, впливає на формування політичного порядку денного Європейської Ради, затверджує склад Єврокомісії та голосує за кандидатури найвищого керівництва ЄС.

Вибори до Європейського парламенту

Вибори до Європарламенту, які відбудуться 6-9 червня у всіх 27 країнах ЄС, стосуються близько 370 мільйонів виборців. Згідно з нещодавнім опитуванням, близько 71% респондентів планують голосувати. Натомість, на останніх виборах в 2019 році загальна явка в Євросоюзі склала 50,7%. І це вважалось хорошим показником, адже таке було вперше з часу запровадження [прямих виборів до парламенту в 1979 році, коли ця цифра фактично зросла, подолавши жахливу тенденцію постійного падіння участі у виборах.](#)

При цьому, громадяни країн-учасниць обирають 720 членів парламенту (євродепутатів), відповідно до чисельності населення країни. Так, Німеччина відправить найбільше законодавців до Брюсселю та Страсбургу - 96 євродепутатів, а Кіпр, Люксембург й Мальта - лише по 6. [Загальна чисельність представників кожної країни ЄС до ЄП](#), подано нижче (станом на 2009 рік):

	1952	1957	1973	1979	1981	1986	1994	1995	2004	2004	2007	2008	2009	Лісабонський договір*
Німеччина	18	36	36	81	81	81	99	99	99	99	99	99	99	96
Франція	18	36	36	81	81	81	87	87	87	78	78	72	72	74
Італія	18	36	36	81	81	81	87	87	87	78	78	72	72	73
Бельгія	10	14	14	24	24	24	25	25	25	24	24	22	22	22
Нідерланди	10	14	14	25	25	25	31	31	31	27	27	25	25	26
Люксембург	4	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6
Велика Британія			36	81	81	81	87	87	87	78	78	72	72	73**
Данія			10	16	16	16	16	16	16	14	14	13	13	13
Ірландія			10	15	15	15	15	15	15	13	13	12	12	12
Греція					24	24	25	25	25	24	24	22	22	22
Іспанія						60	64	64	64	54	54	50	50	54
Португалія						24	25	25	25	24	24	22	22	22
Швеція								22	22	19	19	18	18	20
Австрія								21	21	18	18	17	17	19
Фінляндія								16	16	14	14	13	13	13
Польща									54	54	54	50	50	51
Чехія									24	24	24	20	22	22
Угорщина									24	24	24	20	22	22
Словаччина									14	14	14	13	13	13
Литва									13	13	13	12	12	12
Латвія									9	9	9	8	8	9
Словенія									7	7	7	7	7	8
Кіпр									6	6	6	6	6	6
Естонія									6	6	6	6	6	6
Мальта									5	5	5	5	5	6
Румунія											35	33	33	33
Болгарія											18	17	17	18
Всього	78	142	198	410	434	518	567	626	788	732	785	732	736	751***

* згідно Договору кількість депутатів Європарламенту (що є коефіцієнтом від кількості населення країн-членів) зменшилась з 785 до 750 (починаючи з 2009 року, тобто після виборів до Європарламенту);

** Велика Британія припинила членство в ЄС 31 січня 2020 року;

*** Хорватія, яка стала членом ЄС 1 липня 2013 року має 12 місць в ЄП.

Натомість, вже 3 червня почалося голосування на виборах до Європейського парламенту. Так, раніше за всіх голосує Естонія. В країні [дозволили голосувати з 9 ранку онлайн, або з 12:00 особисто](#), як повідомляє Politico. А, наприклад, в Чеській Республіці - вибори до ЄП відбудуться [в п'ятницю, 7 червня \(з 14:00 до 22:00\) і в суботу, 8 червня \(з 8:00 й до 14:00\)](#). Натомість в Німеччині вибори пройдуть в один день, в неділю 9 червня, в тому числі й поштою. Це означає, що кожна країна-член Європарламенту здійснює голосування у відповідності до власного, виборчого законодавства, що є особливістю виборів до ЄП, які є одними з найбільш масштабних демократичних виборів у світі.

При цьому, вибори відбуваються виключно за партійними списками, тобто без мажоритарних округів а держави-члени можуть прийняти рішення про використання відкритих або закритих партійних списків, включаючи й преференції. У більшості держав-членів право голосувати і балотуватися на виборах може бути реалізовано громадянами починаючи з 18 років, хоч, наприклад, у Німеччині можливість голосування на виборах до Європарламенту 2024 року вперше відкривається для осіб віком від 16 років.

Громадяни ЄС, які проживають в іншій державі-члені ЄС, ніж його громадянство, мають право голосувати і балотуватися на виборах у державі проживання відповідно до правил

національного законодавства своєї країни. Громадяни ЄС, які проживають за кордоном і бажають взяти участь у виборах в країні походження, мають право голосувати, якщо її національне законодавство дозволяє. Деякі держави-члени забезпечують можливість голосувати поштою та/або організують виборчі дільниці в своїх дипломатичних або консульських місцях за кордоном.

У 14 країнах ЄС створюється єдиний виборчий округ. В інших країнах, де вибори здійснюються за пропорційною системою, утворюється кілька виборчих округів (в Польщі - 13, у Італії - 5, у Франції - 8), причому, як правило, границі округів визначаються адміністративно-територіальним поділом країни.

Своєрідно вирішується проблема округів у Бельгії, оскільки в цій країні дуже гострою є проблема національних відносин між фламандцями та валлонами. Законом 1984 р. встановлено, що з 24 депутатів Європейського парламенту, що обирають у країні, 11 обираються від валлонського регіону (офіційна мова французька) і 13 - від фламандського регіону (офіційна мова фламандська). У той же час у країні створені три виборчі колегії для франко-німецького населення, фламандського населення та населення Брюсселю, мешканці якого є носіями обох мов. Підрахунок голосів проводиться по регіонах, причому кожний виборець столиці країни самостійно визначає, до якого лінгвістичного регіону повинен бути віднесений його голос.

Умови участі у виборах та уроки для України

Як вже згадувалось вище, окремі особи не можуть балотуватися як кандидати в депутати Європейського парламенту. Для того, щоб бути обраним, необхідно бути номінованим до виборчого списку політичною партією, політичним об'єднанням або блоком партій. Відповідно до законодавства ЄС, усі країни повинні використовувати виборчі системи, які забезпечують пропорційне представництво, тобто кількість обраних членів кожної партії залежить від частки голосів виборців, отриманих партією.

Отже, на відміну, наприклад, від ПАРЕ - Парламентської Асамблеї Ради Європи, яка складається з числа представників, яких (за квотами) делеговано національними парламентами країн-учасниць, у виборах до Європарламенту можуть приймати участь всі зареєстровані та легально діючі політичні сили, включаючи й ті, які не представлені в національних парламентах.

Так, наприклад, в Чеській Республіці у виборах до ЄП братимуть участь 30 політичних партій, рухів та блоків. Крім того, в цій країні використовується преференційне голосування, яке дозволяє виборцям віддавати свої голоси в межах списку партій на свій вибір. Кандидати, які отримали найбільше преференцій, мають більше шансів бути обраними. В Чехії політичним партіям потрібно щонайменше 5% голосів, щоб отримати місце в Європейському парламенті.

В Федеративній Республіці Німеччини на виборах до Європарламенту зареєстровано 35 політичних об'єднань а на 96 місць претендують 1413 кандидатів, з яких 486 жінок. Однак, у цій країні голосування до ЄП відбувається за закритими списками, коли виборець не може віддавати преференції тому чи іншому кандидату з партійного списку. При цьому, прохідний бал, який ще діяв в ході виборів 2009 року й склав 5%, вже в 2014 році було відмінено й, відповідно, місця в ЄП від ФРН - розподіляються без прохідного бар'єру.

В Естонській Республіці, в якій вже голосування вже почалися - обирають 7 євродепутатів із 78 кандидатів, які представляють 9 політичних сил. Виборча система Естонії використовує відкриті списки на виборах до ЄП а також уможлиблює он-лайн голосування. При цьому, прохідний бал, як й в Німеччині - відсутній а мандати розподіляються на національному рівні за методом д'Ондта. Через те що розподіляється лише 7 мандатів, пороговий бар'єр і не потрібен а незалежний кандидат бере участь у виборах за партійним списком з одним кандидатом.

Україна, яка має всі шанси стати повноправним членом Євросоюзу та, відповідно, отримати не менше 50 євромандатів в Європейському парламенті, мала б усвідомити, що політичні партії країни - головна інституція для останнього, яка покликана "генерувати"... євродепутатів. Тому, коли ми чуємо мрії окремих осіб від української політики чи політології, що "буду балотуватись до Європарламенту" – це банальне невігластво.

Для початку варто звернути увагу на доволі сумну історію українського партійного "будівництва", яке за роки Незалежності "наклепало" більше 500 політичних партій, союзів, та блоків не рахуючи громадських утворень. Станом на 1 січня 2022 року, "правом громадян на свободу об'єднання у політичні партії для здійснення і захисту своїх прав і свобод та задоволення політичних, економічних, соціальних, культурних та інших інтересів" – опікуються 370 політичних партій!

Якщо опустити історії виникнення, діяльності, ліквідації цілої низки політичних проектів, зосередившись на нині діючих, парламентських партіях, то до європейських стандартів, саме в партійному будівництві - нам ще дуже далеко. Для підтвердження такого "вируку", пригадаймо склад ВРУ останнього, IX скликання, до якого за результатами виборів, потрапили п'ять політичних партій: "Слуга народу" - 43,16%, "Опозиційна платформа - За життя" - 13,05%, ВО "Батьківщина" - 8,18%, "Європейська солідарність" - 8,10%, та "Голос" - 5,82%.

А тепер звернемо увагу на кілька характерних ознак для політичної сили, як-то: особисте і колективне членство, партійні внески та переобрання (ротація) й наступність керівництва партії. При цьому, доцільно обмежитись кількома політичними проектами але з багаторічним досвідом.

Так, ОПЗЖ, яка заборонена з вересня 2022 року і вважається реальною правонаступницею [партії Регіонів, яка в 2013 році заявляла про 450 тис. а в другому місці про 1,4 млн. власних членів](#) – ніколи не афішувала кількість власних прихильників. ВО "Батьківщина", на власному веб-ресурсі навіть не інформує про кількість членів всеукраїнського об'єднання, хоч [Вікіпедія повідомляє про 600 тис. членів, які не підтверджено джерелом](#). "Європейська солідарність", яка презентує себе як єдина опозиційна сила та діє з травня 2019 року, є правонаступницею Блоку Петра Порошенка "Солідарність", яка діяла з серпня 2014 року. Ї хоч [в оприлюдненому Статуті ПЄС і вказує на фіксоване членство](#), кількість останніх не приводиться, навіть у Вікіпедії. Тобто, один з найважливіших показників політичного об'єднання громадян, що і є - партією, як це прийнято в цивілізації, в Україні – проігноровано та відсутній.

Натомість, відсутність даних про фіксоване: індивідуальне та колективне членства у партії – суттєво спотворює дані стосовно членських внесків: вступних, регулярних (місячних, річних тощо), колективних й так далі. Зате, українські партії щедро діляться внесками, які здійснюють меценати та спонсори, що добре видно з регулярних та обов'язкових, фінансових звітів партій. Так, в останньому, оприлюдненому ["Звіті політичної партії про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру", які подано ПЄС за IV квартал 2020 року, у "Зведеній таблиці звіту", напроти "членські внески", бачимо - прочерк \(ст.11\), зате "спонсорські внески" склали суму в розмірі 4 028 763,07 грн. \(ст.12\)](#). Натомість, в інших, вже згадуваних вище партіях подібних звітів – нема, зовсім, хоч співвідношення "внески-спонсорство", навряд чи різняться від наведеного в ПЄС.

Й, останній показник сучасної політичної сили в цивілізації, це - реальна виборність всіх органів та демократизм всередині партії. Тобто, мова про можливість переобрання голови партії, її керівних органів, ротація та правонаступництво й так далі. За цим показником, європейськість на українських партіях, фактично й закінчується. Так, засновниця та реальна власниця ВО "Батьківщини", яка була створена ще в липні 1999 року - Ю.Тимошенко, за майже 25 років жодного разу не поступилась посадою голови партії. Це ж стосується й головування в БПП "Солідарність"- ПЄС, яке беззмінно, десять років займає П.Порошенко. При цьому, останній акцентує на своє "лідерство" між солідарцями України, починаючи [з липня 2000 року, коли його на II з'їзді "Партії солідарності України" \(№ 959\)](#), було обрано головою цієї політсили. Тобто, колишній Президент України очолює власні політичні проекти трохи менше 25 років. Наведене вище тільки підтверджує принцип містечкового вождизму, в ході створення та діяльності абсолютної більшості партій в Україні, що є далеким від європейських принципів і по-формі, і по-суті. Хоч це вже геть інша тема.

Й, насамкінець, щоб залишатись об'єктивним, варто зазначити, що тема України, саме на щорічних виборах до Європейського парламенту займає одне з важливих місць, як в дебатах між кандидатами так й на чисельних презентаціях та масових заходах, які організовувались по всій Європі. Так, будучи не так давно в німецькому місті Ахен (нім. Aachen, колишня столиця Імперії Карла Великого), на кордоні з Бельгією, потрапив на церемонію вручення Премії Карла Великого 2024, де на інформаційно-агітаційному майданчику, відбувалась й [презентація ЄС, напередодні виборів до ЄП](#). Здивувала кількість матеріалів українською, якою щедро ділились організатори: муніципальна вдала та місцеві осередки політичних партій, швидше за все з метою донести до багатомільйонної кількості біженців з України [інформацію про Європейський Союз та важливість виборів до Європейського парламенту](#). Саме тоді й позаздрив українцям, які опинились у Європі, як було б добре, якби й інші співгромадяни, які залишились в Україні - були так добре [інформовані про ті європейські інституції, які ми записали до власної Конституції](#) та не обмежувались тим, що пропонують українські ЗМІ, поділяючи європейців на "своїх" та недружніх до України...